

RECENZII

Nicolae Bucur și Constantin Catrina, *Tezaur de etnografie și folclor în județele Covasna și Harghita*

Editura Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2012

Constantin Secară

Într-o lume care și-a pierdut parcă așezarea, a vorbi și a scrie astăzi despre comorile de spiritualitate românească, adânc îngropate în negura anilor, pare un lucru de neînțeles sau aflat chiar în răspăr cu mersul lumii. Astăzi, când se concep și se desenează hărți noi, când se fac și se desfac alianțe, când strategii și interese de multe ori străine de neamul și voința poporului român sunt puse în slujba geopoliticii obscure, când timpul și oamenii și-au rătăcit liniștea, astăzi pare impropriu ca cineva să mai caute prin „lada de zestre” a spiritualității românești, să găsească, să desprăfuiască și să aștearnă comorile aflate, cu discreție și bună rânduială, pe scoarța timpului. Un tezaur adânc îngropat în colbul arhivelor, al bibliotecilor și al muzeelor este scos acum la lumină prin strădania a doi pasionați oameni de cultură care s-au întâlnit pe tărâmul științelor etnologice puse în slujba relevării adevărului. Căci dacă, apăsați sub vremi, oamenii tac zgomotos, a sosit ceasul în care „pietrele” istoriei și tradiției acestui neam strigă tăcut și cuminte, fiecare din locul pe care i l-a hărăzit uitata neuitare.

Cei doi autori, Nicolae Bucur și Constantin Catrina, ajunși acum fiecare la frumoase vârste ale împlinirilor spirituale, au conceput acest proiect cultural cu mulți ani în urmă, cu pasiune și dăruire, calități cu totul **exemplare și ieșite** din răbojul faptelor omenești comune. Dar, ce ar vrea să însemne acest „tezaur de etnografie și folclor în județele Covasna și Harghita”? În primul rând, îl putem socoti ca o mărturie trează a unei tradiții adormite. Apoi, acest impozant volum reunește cele mai importante studii semnate de cei doi autori, privind folclorul literar și muzical, cultura și spiritualitatea și, poate cel mai important lucru, mărturia existenței și vitalității românilor din spațiile pe care le-au stăpânit în decursul istoriei lor bimilenare pe acest pământ. În fine, din perspectiva celor aplecați spre studiu, volumul cuprinde o impozantă *Bibliografie generală selectivă* care, ocupând exact jumătate din amplexul volumului, înmănușează totalitatea scrierilor despre cultura tradițională

românească, indiferent de însemnătatea și amploarea lor, fie că au fost cuprinse între paginile unor periodice locale, fie că pot fi găsite între filele, mai puțin consultate de publicul larg, ale antologiilor, monografiilor și tipologiilor folclorice, literare și muzicale. În fapt, numai această bibliografie însăși ar fi putut sta la baza unui volum de sine stătător, prin care să fie relevată bogăția de demult a spiritualității românilor trăitori în estul și sud-estul Transilvaniei.

Beneficiari ai unor personalități creatoare puternice și distincte, cei doi autori și-au atribuit domeniile de competență în funcție de preocupările și cercetările proprii anterioare. A rezultat, astfel, o bogată, complexă și complementară colecție de studii, un important spațiu spiritual, unde plurivalența și diversitatea temelor se circumscriu în mod natural unei legitime unități a întregului.

Contribuțiile lui Nicoale Bucur (n. 16 august 1938 la Miercurea-Ciuc, semnat al unor importante studii și articole privind cultura tradițională românească din județul Harghita) aduc importante punctări și precizări asupra unor teme esențiale privind folclorul românesc din cele două zone. Sunt avansate „Considerații pe marginea unor balade populare harghitene” (p. 29–37), cu marcarea principalelor teme epice și cu trasarea unor elemente comparative referitoare la variante asemănătoare întâlnite în folclorul secuiesc, precum și „Aspecte privind folclorul păstoresc din Harghita și Voinești-Covasna” (p. 39–53), dar și „Imagini și simboluri în folclorul păstoresc harghitean” (p. 79–93), ambele texte evidențind bogăția de altădată a obiceiurilor genuine, care sunt păstrate în ultimii ani doar în parametrii reprezentărilor spectacolar-festivaliere. Într-un alt registru, investigațiile autorului merg de la căutarea simbolisticii apei și puterilor ei generatoare (p. 95–110) până la semnalarea unor expresii literare privind elementele vegetale în folclorul românesc din zona Harghitei (p. 61–77). Studiile care privesc arta decorării ouălor (p. 111–129) și „Creațiile și tradițiile populare ale satului Făgețel – Harghita” (p. 131–138) întregesc arealul analitic etalat de Nicolae Bucur.

Constantin Catrina (n. 6 noiembrie 1933 în satul Țiu, jud. Dolj, muzicolog, etnomuzicolog și bizantinolog de mare prestigiu în spațiul cultural românesc) propune în acest volum nu mai puțin de 12 studii care surprind, în diferite grade ale aprofundării științifice și istorice, unele dintre cele mai interesante arii tematice ale vieții muzicale românești din sud-estul Transilvaniei. Investigarea diacronic-istorică a fenomenului muzical existent în decursul veacurilor trecute în această zonă reprezintă punctul de greutate al suitei de studii prin care autorul își propune relevarea bogatelor surse și resurse (multe dintre ele, inedite) etalate cu această ocazie. În studii care expun fie ideile lui „George Barițiu despre problemele creației artistice în Transilvania sec. al XIX-lea” (p. 143–147), fie „Probleme de etnografie și artă populară în dezbaterea revistei Transilvania” (p. 149–155), Constantin Catrina are darul de a sistematiza și teauriza informații diverse și disparate existente în surse bibliografice și arhivistice multiple. Rețin atenția cele opt portrete și profiluri de muzicieni, pe care autorul le surprinde cu maximă acuratețe și acribie documentară: „Folcloriștii și folclorul muzical din județul Covasna. Privire istorică” (p. 157–164), Dimitrie Cioflec (p. 165–168), I.G. Bibicescu (p.

169–172), Andrei Bârseanu (p. 173–177), Alexandru Bogdan (p. 179–186), N.I. Dumitrașcu (p. 187–194), Horia Teculescu (195–202) și Matei N. Jurebiță (p. 203–207). Sunt studii substanțiale (în ciuda laconismului lor) și deosebit de importante din perspectiva evidențierii personalităților covășnene care au contribuit la îmbogățirea patrimoniului cultural românesc din sud-estul Transilvaniei. Ultimele două contribuții prin care Constantin Catrina aduce un plus de valoare științifică acestui volum impresionează prin relevanța și calitatea studiilor de sinteză care cuprind „Însemnări pe marginea unor culegeri de folclor muzical din județul Covasna” (p. 209–214) și „Considerații pe marginea unor obiceiuri și creații poetico-muzicale păstorești din sud-estul Transilvaniei (Țara Bârsei și Covasna). Circulație și stratificare” (p. 215–221).

Nu în cele din urmă, se cuvine a spune câteva cuvinte despre cea de-a doua secțiune relevantă a cărții, concretizată în acel remarcabil demers bibliologic pe care l-am amintit deja. Departate de a fi doar o simplă acțiune de „înregistrare și sistematizare a bunurilor culturii populare” (p. 225), inventarierea vastului material bibliografic (2080 poziții!), care să reunească lista periodicelor (mai vechi și mai recente) de circulație națională sau locală cu cele mai prestigioase volume de etnografie și folclor (cataloage, dicționare, lexicoane, antologii, monografii, tipologii), cu integrarea muzeelor și colecțiilor și cu relevarea formelor și modalităților de „valorificare a artei populare și creației artistice tradiționale”, se articulează ca un veritabil instrument de lucru de cea mai elevată calitate științifică. Un indice de nume și unul de localități întregesc acest volum, conferindu-i rigoare și credibilitate.

Mai presus de orice, această carte are însă meritul fundamental că reușește să transcendă neajunsul de a vorbi despre trecut la timpul prezent. Cu alte cuvinte, să „rupă tăcerea” muzicii despre care se vorbește, dar care nu se mai aude. Muzica mută a doinelor, cântecelor și jocurilor, teaurizată în mușenia arhivelor de folclor și în colecțiile de referință, va mai aștepta, cuminte, până ce va fi redescoperită și readusă la cinstea cea dintâi la care a fost ridicată, cândva, de țărânul român.

Notă: Volumul *Tezaur de etnografie și folclor în județele Covasna și Harghita* poate fi comandat la Librăria Gutenberg, Miercurea-Ciuc, str. Petofi Sandor, nr. 4, tel. 0266.316.798, sau Tg. Mureș, Piața Trandafirilor, nr. 56, tel. 0265.250.491.